

WPŁYW HERBICYDÓW I MIESZANIN HERBICYDOWYCH NA ZACHWASZCZENIE I PLONOWANIE PSZENICY OZIMEJ

Jan Brzozowski, Irena Brzozowska, Bartosz Witkowski

Katedra Systemów Rolniczych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wstęp

Dążąc do zmniejszenia kosztów zabiegów, a także w trosce o środowisko, w strategii zwalczania chwastów w zbożach coraz częściej stosuje się mieszanki herbicydów [PIETRYGA, MACZYŃSKA 1999]. Jest to związane także z możliwością poszerzenia spektrum zwalczania chwastów. Łączenie herbicydów wymaga szczególnej staranności wykonania zabiegów [DOMARADZKI 2000]. Może ono być ryzykowne w warunkach gwałtownych zmian pogodowych, wadliwej agrotechniki lub złej kondycji zdrowotnej roślin. Przykładem zmniejszenia nakładów związanych z uprawą pszenicy jest także łączenie zabiegów herbicydowych z dolistnym dokarmianiem roślin roztworem mocznika [ROGAŁSKI i in. 1995; BRZOZOWSKI i in. 1996].

Celem pracy było określenie wpływu wybranych herbicydów oraz mieszanin herbicydowych na zachwaszczenie i plonowanie pszenicy ozimej odmiany Elena w zależności od sposobu nawożenia azotem.

Materiał i metody badań

Założenia metodyczne eksperymentu przedstawiono w publikacji BRZOZOWSKA i in. [2005]. Zakres pracy obejmuje analizę wpływu różnych herbicydów i sposobu stosowania azotu na zachwaszczenie i plonowanie pszenicy ozimej odmiany Elena. Ocenę stopnia zachwaszczenia pszenicy ozimej wykonano w fazie krzewienia metodą botaniczno-ramkową, bezpośrednio przed stosowaniem zabiegów herbicydowych i herbicydowo-mocznikowych. Badania obejmowały ocenę składu gatunkowego populacji chwastów oraz liczebności poszczególnych gatunków. Ocenę działania herbicydów i mieszanin herbicydowo-mocznikowych wykonano 8 tygodni po zabiegach metodą botaniczno-wagową, a skuteczność chwastobójczą wyliczono na podstawie procentowego ubytku powietrznie suchej masy chwastów, w porównaniu do obiektu kontrolnego.

Wyniki i dyskusja

W trzyleciu 2001–2003 występowały zróżnicowane warunki pogodowe w okresie wegetacji wiosenno-letniej w porównaniu z wieloleciem. Okres wiosenno-

letni w 2001 i 2003 r. charakteryzował się podobną ciepłotą jak średnio z wielolecia, natomiast w 2002 r. wyraźnie zimniejsze były miesiące kwiecień i maj. Występujące corocznie w maju duże niedobory wodne, a w 2002 r. w okresie od kwietnia do lipca, wpłynęły ograniczająco na skuteczność działania herbicydów.

Zachwaszczenie pszenicy ozimej było zróżnicowane w poszczególnych latach badań (tab. 1). Największe wystąpiło w pierwszym roku (średnio 221,1 szt·m⁻²), mniejsze w dwóch następnych latach (średnio 157,7 i 167,6 szt·m⁻²). Najbardziej zróżnicowany skład wystąpił w 2002 r. i wyróżniał się wysokim udziałem *Juncus bufonius*. Dominowały następujące gatunki chwastów: *Galium aparine*, *Viola arvensis*, *Capsella bursa-pastoris*, *Veronica arvensis*.

Tabela 1; Table 1

Skład gatunkowy i liczba chwastów w pszenicy ozimej w fazie krzewienia przed wykonaniem zabiegów herbicydowych i herbicydowo-mocznikowych

Species composition and weed number in winter wheat tillering phase before applied herbicide treatments and herbicide-urea

Gatunek chwastu Species weed	Rok; Year		
	2001	2002	2003
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK.	49,1	8,6	30,6
<i>Veronica arvensis</i> L.	42,1	15,5	32,2
<i>Thlaspi arvense</i> L.	29,9	3,1	0,4
<i>Viola arvensis</i> MURR.	26,1	7,1	46,0
<i>Galium aparine</i> L.	20,5	48,9	47,2
<i>Stellaria media</i> (L.) VILL.	16,8	15,8	5,9
<i>Matricaria maritima</i> L. subsp. <i>inodora</i> (L.) DOSTAL	11,9	2,4	0,6
<i>Myosotis arvensis</i> (L.) HILL	11,0	5,4	0,8
<i>Myosurus minimus</i> L.	3,4	-	-
<i>Cirsium arvense</i> (L.) SCOP.	3,1	2,9	-
<i>Chenopodium album</i> L.	2,6	1,9	0,4
<i>Geranium pusillum</i> L.	2,0	-	-
<i>Spergula arvensis</i> L.	1,3	-	-
<i>Lamium amplexicaule</i> L.	0,4	-	-
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'HERIT.	0,4	-	-
<i>Papaver rhoeas</i> L.	0,3	-	-
<i>Centaurea cyanus</i> L.	0,1	-	-
<i>Sonchus arvensis</i> L. subsp. <i>arvensis</i>	0,1	2,1	0,1
<i>Juncus bufonius</i> L.	-	29,1	-
<i>Polygonum lapathifolium</i> L. subsp. <i>lapathifolium</i>	-	1,4	-
<i>Trifolium arvense</i> L.	-	0,9	-
<i>Sclerantus annuus</i> L.	-	1,4	-
<i>Fallopia convolvulus</i> (L.) A. LOVE	-	3,4	0,9
<i>Vicia hirsuta</i> (L.) S.F. GRAY	-	1,9	1,5
<i>Crepis tectorum</i> L.	-	2,0	-
<i>Cerastium vulgatum</i> L.	-	1,3	-
<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	-	0,8	-
<i>Erophila verna</i> (L.) CHEVALL.	-	1,1	0,5
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'HERIT.	-	0,5	-
<i>Plantago lanceolata</i> L.	-	0,2	-
<i>Geranium pusillum</i> L.	-	-	0,5
Razem (szt·m ⁻²); Total (plants·m ⁻²)	221,1	157,7	167,6

Skuteczność działania stosowanych herbicydów i ich mieszanin była istotnie zróżnicowana między latami badań (tab. 2). Najwyższą uzyskano w trzecim roku badań (80,5%). Związane to było ze sprzyjającymi warunkami meteorologicznymi w okresie przed i po zabiegach herbicydowych.

Tabela 2; Table 2

Skuteczność działania herbicydów i mieszanin herbicydowo-mocznikowych,
8 tygodni po wykonaniu zabiegów (%)

The effectiveness of herbicides and herbicide-urea mixtures,
8 weeks after treatment application (%)

Herbicydy Herbicides	Sposób stosowania mocznika* Urea appli- cation method*	Rok; Year			
		2001	2002	2003	średnio mean
Bez herbicydów – powietrznie sucha masa Without herbicides – air dry mass of weeds (g·ha ⁻¹)	1	126,7	22,9	28,7	59,4
	2	136,9	17,4	30,9	61,7
Granstar 75 WG	1	72,7	88,6	74,2	78,5
	2	77,6	67,5	78,0	74,4
Granstar 75 WG + Starane 250 EC	1	74,9	99,2	82,6	85,6
	2	86,1	84,9	85,1	85,4
Granstar 75 WG + Chwastox Extra 300 SL	1	78,8	76,7	76,7	77,4
	2	78,6	76,3	77,7	77,5
Chwastox Extra 300 SL	1	62,6	54,9	71,4	63,0
	2	60,1	50,2	72,8	61,0
Chwastox Extra 300 SL + Starane 250 EC	1	73,0	71,4	82,9	75,8
	2	80,4	73,6	78,3	77,4
Aminopielik D 450 SL	1	80,8	98,8	88,2	89,3
	2	86,0	89,4	90,6	88,7
Mustang 306 SE	1	62,8	88,1	81,2	77,4
	2	76,7	78,2	86,4	80,4
Średnio; Mean	1	72,2	82,5	79,6	78,1
	2	77,9	74,3	81,3	77,8
	średnio mean	75,1	78,4	80,5	78,0
NIR _{0,05} dla herbicydów ; LSD _{0,05} for herbicides		10,1	14,0	5,4	5,2
NIR _{0,05} dla sposobu stosowania mocznika LSD _{0,05} for urea application method		5,4	7,5	r.n.; n.s.	r.n.; n.s.

* 1 – doglebowo; to soil applied

2 – doglebowo i dolistnie; to soil and foliar applied

NIR_{0,05} dla lat – 2,7; LSD_{0,05} for years – 2.7

NIR_{0,05} dla współdziałania: LSD_{0,05} for interaction:

– lata x herbicydy – 8,9; years x herbicides – 8.9

– lata x sposób stosowania mocznika – 4,8; years x urea application method – 4.8

W badanym 3-leciu, najwyższą aktywność biologiczną, niezależnie od składu gatunkowego zbiorowiska chwastów, wykazywał herbicyd Aminopielik D 450 SL (średnio 89,0%), następnie mieszanina herbicydów Granstar 75 WG + Starane 250 EC (85,5%), bez istotnego zróżnicowania między nimi. Dość dobre efekty

odchwaszczania zapewniał także herbicyd Mustang 306 SE (78,9%). Istotnie gorsze rezultaty uzyskano dla pozostałych herbicydów. Najgorszą, niezadowalającą skutecznością działania charakteryzował się Chwastox Extra 300 SL (62,0%). Według danych z literatury, skuteczność chwastobójcza herbicydów w różnych doświadczeniach bywa zróżnicowana (od 50% do 99%), w zależności od gatunku zboża, warunków siedliskowych i spektrum występujących tam chwastów [PAWŁOWSKA i in. 1995; WOŹNIAK 1995; BANASZKIEWICZ i in. 1996; BRZozowski i in. 1996].

Tabela 3; Table 3

Plony ziarna pszenicy ozimej w zależności od stosowanych herbicydów i sposobu nawożenia azotem ($t \cdot ha^{-1}$)

Yields of winter wheat grain depending on the herbicides applied and nitrogen application method ($t \cdot ha^{-1}$)

Herbicydy; Herbicides	Sposób stosowania mocznika* Urea application method*	Rok; Year			
		2001	2002	2003	średnio mean
Bez herbicydów; Without herbicides	1	3,66	7,03	6,74	5,81
	2	3,85	7,16	6,86	5,96
Granstar 75 WG	1	4,11	7,39	7,27	6,26
	2	3,94	7,43	7,23	6,20
Granstar 75 WG + Starane 250 EC	1	4,13	7,42	7,49	6,35
	2	4,53	7,62	7,35	6,50
Granstar 75 WG + Chwastox Extra 300 SL	1	4,22	7,61	7,18	6,34
	2	4,48	7,64	7,52	6,55
Chwastox Extra 300 SL	1	3,68	7,32	7,23	6,08
	2	3,54	7,37	7,24	6,05
Chwastox Extra 300 SL + Starane 250 EC	1	3,68	7,44	7,29	6,14
	2	3,81	7,58	7,37	6,25
Aminopielik D 450 SL	1	3,95	7,34	7,29	6,19
	2	4,14	7,44	7,27	6,28
Mustang 306 SE	1	4,33	7,12	7,24	6,23
	2	4,42	7,11	7,60	6,38
Średnio; Mean	1	3,97	7,33	7,22	6,18
	2	4,09	7,42	7,31	6,27
	średnio; mean	4,03	7,38	7,27	6,23
NIR _{0,05} dla herbicydów ; LSD _{0,05} for herbicides		0,48	0,22	0,20	0,18
NIR _{0,05} dla sposobu stosowania mocznika LSD _{0,05} for urea application method		r.n.; n.s.			

* 1 – doglebowo; to soil applied   2 – doglebowo i dolistnie; to soil and foliar applied

NIR_{0,05} dla lat – 0,11; LSD_{0,05} for years – 0.11

NIR_{0,05} dla współdziałania: LSD_{0,05} for interaction:

– lata x herbicydy – 0,32; years x herbicides – 0.32

– lata x sposób stosowania mocznika – r.n.; years x urea application method – n.s.

Skuteczność działania herbicydów i ich mieszanin średnio z 3 lat wynosiła 78,1%. Zastosowanie tych środków łącznie z mocznikiem w roztworze nie miało istotnego wpływu na aktywność biologiczną herbicydów (77,8%). Dla porównania w innych badaniach BRZozowskiej [1997] stwierdzono, iż jednoczesne stosowanie

mocznika z herbicydem poprawiało skuteczność chwastobójczą. Inni autorzy [BORÓWCZAK i in. 1996; ROLBIECKI, ŻARSKI 1996] dowodzą, iż intensywne nawożenie azotem, także z dokarmianiem dolistnym, zdecydowanie poprawia zdolność konkurencyjną zbóż w stosunku do chwastów.

Średnio z 3 lat badań, plony pszenicy ozimej wynosiły 6,23 t z 1 ha (tab. 3). Najmniejsze uzyskano w pierwszym roku, co było związane z niekorzystnym przebiegiem warunków pogodowych w okresie wegetacji. Występujące jesienią 2000 roku niedobory opadów atmosferycznych nie sprzyjały wschodom i dalszemu rozwojowi pszenicy ozimej. W przerzedzonym łanie chwasty miały szczególnie dobre warunki rozwoju. Dodatkowo niekorzystny przebieg warunków pogodowych w okresie wegetacji wiosenno-letniej, głównie nadmiar opadów w lipcu, w okresie nalewania ziarna (opady ponad 2-krotnie większe w porównaniu z wielolecieciem), wpłynął niekorzystnie na wypełnienie ziarna i uzyskane plony. Stosowane herbicydy oraz ich mieszaniny odegrały istotną rolę plonochronną. Największą, po zastosowaniu 2 mieszanin herbicydowych: Granstar 75 WG + Starane 250 EC (9,7%) oraz Granstar 75 WG + Chwastox Extra 300 SL (9,3%), a najmniejszą w przypadku herbicydu Chwastox Extra 300 SL (3,2%), który charakteryzował się najgorszą skutecznością odchwaszczania. Niemniej, najwyższa skuteczność chwastobójcza herbicydu Aminopielik D 450 SL (średnio 89,0%) nie zapewniała największych plonów pszenicy. Prawdopodobnie było to związane z pewnymi uszkodzeniami rośliny uprawnej przez ten herbicyd. Jednak dla wyników średnich z 3 lat badań odnotowano dodatni współczynnik korelacji pomiędzy skutecznością odchwaszczania, a wielkością plonów ($r = 0,55^*$).

W niniejszym doświadczeniu sposób stosowania mocznika (doglebowo oraz doglebowo i dolistnie) nie miał istotnego wpływu na plonowanie roślin.

Wnioski

1. Spośród stosowanych herbicydów i mieszanin herbicydowych, najwyższą skuteczność odchwaszczania wykazywał Aminopielik D (średnio 89,0%), następnie mieszanina herbicydów Granstar 75 WG + Starane 250 EC (85,5%) oraz Mustang (78,9%). Najgorszą skutecznością działania charakteryzował się Chwastox Extra 300 SL (62,0%).
2. Stosowanie herbicydów i ich mieszanin łącznie z mocznikiem w roztworze nie pogarszało ich skuteczności działania.
3. Herbicydy oraz ich mieszaniny spełniały istotną rolę plonochronną w uprawie pszenicy ozimej. Najlepsze rezultaty plonochronne uzyskano po zastosowaniu 2 mieszanin: Granstar 75 WG + Starane 250 EC oraz Granstar 75 WG + Chwastox Extra 300 SL, a najmniejsze dla herbicydu Chwastox Extra 300 SL.
4. Sposób stosowania mocznika (doglebowo oraz doglebowo i dolistnie) nie miał istotnego wpływu na plonowanie roślin.

Literatura

BANASZKIEWICZ T., MURAWA D., WICHA J. 1996. *Działanie herbicydów sulfonylomocznikowych i flusilazolu w pszenicy ozimej*. *Fragm. Agron.* 1(49): 52–60.

- BORÓWCZAK F., GRZEŚ S., KOZIARA W. 1996. *Zachwaszczenie pszenicy ozimej i jęczmienia jarego w zależności od intensywności uprawy*. Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin, IOR Poznań 36: 341–343.
- BRZozowska I. 1997. *Wpływ mieszanek pestycydów z mocznikiem na skuteczność zwalczania chwastów i zdrowotność pszenicy ozimej*. Fragm. Agron. 4(56): 27–35.
- BRZozowska I., BRZozowski J., WITKOWSKI B. 2005. *Zawartość makroelementów w ziarnie pszenicy ozimej w zależności od stosowanych herbicydów i sposobu nawożenia azotem*. Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 507: 49–54.
- BRZozowski J., BRZozowska I., SARNOWSKI J. 1996. *Efektywność zabiegów łączonych pestycydowo-nawozowych w uprawie pszenicy ozimej*. Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin, IOR Poznań 36(2): 299–301.
- DOMARADZKI K. 2000. *Ocena wpływu antagonizmów zachodzących pomiędzy komponentami mieszanek herbicydowych na ich skuteczność chwastobójczą*. Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin 40(2): 824–827.
- ROGALSKI L., KUROWSKI T., ŚLEDŹ D. 1995. *Biologiczne skutki opryskiwań mocznikowo-pestycydowych w uprawie pszenicy ozimej*. Mat. XXXV Sesji Nauk. IOR. Cz. I, 16–17 II 1995: 174–180.
- ROLBIECKI S., ŹARSKI J. 1996. *Zachwaszczenie pszenicy ozimej i pszenżyta ozimego uprawianych na glebie bardzo lekkiej w warunkach deszczowania i zróżnicowanego nawożenia azotowego*. Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 438: 273–279.
- PAWŁOWSKA J., MAKARSKA E., KUKUŁA S. 1995. *Ocena działania preparatów herbicydowych w uprawie kilku odmian pszenżyta ozimego*. Fragm. Agron. 3(47): 79–86.
- PIETRYGA J., MACZYŃSKA A. 1999. *Łączne stosowanie herbicydu Chisel 75 WG z regulatorami wzrostu i adiuwantami w pszenicy ozimej*. Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin 39(2): 714–717.
- WOŹNIAK A. 1995. *Zachwaszczenie pszenżyta ozimego w zależności od jego udziału w płodozmianie i sposobu pielęgnowania*. Annales UMCS, Sec. E 50: 13–20.
- ZALECENIA OCHRONY ROŚLIN 2000. IOR, Poznań: 212–219.

Słowa kluczowe: pszenica ozima, chwasty, skuteczność herbicydów, dokarmianie dolistne

Streszczenie

W latach 2001–2003 badano skuteczność odchwaszczania oraz plonowanie pszenicy ozimej odmiany Elena chronionej wybranymi herbicydami, mieszaninami herbicydowymi oraz herbicydowo-mocznikowymi. Najwyższą aktywność biologiczną wykazywał herbicyd Aminopielik D 450 SL (89,0%) oraz mieszanina herbicydów Granstar 75 WG + Starane 250 EC (85,5%), bez istotnego zróżnicowania między nimi. Dość dobre efekty odchwaszczania uzyskano, stosując herbicyd Mustang 306 SE (78,9%). Istotnie gorsze rezultaty odchwaszczania otrzymano dla pozostałych herbicydów. Najgorszą, niezadowalającą skutecznością działania charakteryzował się Chwastox Extra 300 SL (62,0%). Stosowanie herbicydów i ich mieszanin łącznie z mocznikiem w roztworze nie pogarszało ich skuteczności. Plonowanie pszenicy było dodatnio skorelowane ze skutecznością odchwaszczania.

THE EFFECT OF HERBICIDES AND HERBICIDE MIXTURES ON WEED INFESTATION AND YIELDING OF WINTER WHEAT

Jan Brzozowski, Irena Brzozowska, Bartosz Witkowski

Department of Farming Systems, University of Warmia and Mazury, Olsztyn

Key words: winter wheat, weeds, herbicide effectiveness, foliar feeding

Summary

During the years 2001–2003 the effectiveness of weeds control and yield of winter wheat, cultivar Elena, in case of application of selected herbicides, herbicide mixtures and urea-herbicides mixtures were investigated. The highest biological activity was shown by herbicide Aminopielik D 450 SL (89.0%) and the mix of herbicides Granstar 75 WG + Starane 250 EC (85.5%), showing no significant differences between the two treatments. Moderately good results of weeds control were obtained by using herbicide Mustang 306 SE (78.9%). Significantly worse results were obtained for the other herbicides. The worst, unsatisfactory effectiveness was recorded for Chwastox Extra 300 SL (62.0%). Application of herbicides and mixes of herbicides together with urea in a solution did not deteriorate their effectiveness. The yield of wheat was positively correlated with the effectiveness of weeds control.

Prof. dr hab. Jan **Brzozowski**
Katedra Systemów Rolniczych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
pl. Łódzki 3
10-718 OLSZTYN
e-mail: jan.brzozowski@uwm.edu.pl